

YUMIKO NUNOKAWA

Japonizmo recepcija Europoje XIX a. pab. – XX a. pr. ir jo estetikos įtaka M. K. Čiurlionio kūrybai

Santrauka

Japonizmas (*japonisme*) buvo viena iš Europos XIX a. pab. – XX a. pr. estetikos srovių, tiesiogiai inspiruota Japonijos meno ir kultūros. Pirmą kartą japonizmo terminas panaudotas 1872 m. Prancūzijoje, ir nuo to laiko ši meno srovė yra atskiriama nuo kito termino – japoniškumo (*japonaiserie*), reiškiančio europiečių įsivaizdavimą apie japonų madą (aprangą) ir buitį. Japonizmas turėjo didelę įtaką Vakarų menininkams, privertęs permąstyti tradicinį pasaulio matymą. Lenkijoje japonų menas pirmą kartą buvo pristatytas Felikso Jasiėnskio (1861–1929), kuris gyveno Paryžiuje nuo 1880 m. vidurio ir kur pirmą kartą pamatė ir susižavėjo Japonijos menu. Net ir grįžęs į Lenkiją apie 1890 m. jis toliau kolekcionavo Rytų šalių meną, ir galiausiai jo kolekcija pasiekė 15000 vienetų, tarp kurių buvo 6000 eksponatų iš Japonijos. Daugelis *Jaunosios Lenkijos* (*Młoda Polska*) judėjimo narių studijavo užsienyje ir žavėjosi Japonizmo estetika bei patys tapė „japoniškus“ paveikslus. 1890-ųjų pabaigoje japonizmas taip pat sužavėjo Rusijos menininkus. Panašiai kaip Jasiėnskis Lenkijoje, Rusijoje taip pat buvo aistringas Japonijos meno kolekcionierius ir jūrų karininkas Sergejus Kitajevas (1864–1927). Pagal pareigas jis turėjo galimybę kelis kartus aplankyti Japoniją 1885–1896 m., kur surinko per 6000 meno eksponatų. Būtent jo kolekcijos parodų metu

rusų menininkai turėjo galimybę tiesiogiai susipažinti su Japonijos menu. Dailininkai Igoris Grabaris (1871–1960) ir Mstislavas Dobužinskis (1875–1957) studijavo Miunchene ir taip pat tapo dideli Japonijos meno gerbėjai. Grįžę į Rusiją jie tapo aktyviais *Meno pasaulio* (*Mir iskusstva*) draugijos nariais, ir japonizmas čia tapo vienu ryškiausių skiriamuoju grupės meninių bruožų. Lietuvių kompozitoriui ir dailininkui M. K. Čiurlionui (1875–1911) japonizmas taip pat nebuvo svetimas. Jis gyveno tuo metu, kai Europoje ši meno srovė pasiekė piką. Čiurlionis studijavo muziką ir dailę Varšuvoje ir taip pat kompoziciją Leipcigo konservatorijoje. 1906 m. jis aplankė Prahą, Dresdeną, Niurnbergą, Miuncheną ir Vieną, kur japonizmas vis dar buvo labai populiarus. Po kelių metų jis išvyko į Sankt Peterburgą, kur susitiko su rusų menininkais. Nors jis niekada nesilankė Londone ar Paryžiuje, tačiau jis turėjo daug progų tiesiogiai ar netiesiogiai susipažinti su Japonijos menu. Straipsnyje bus apžvelgta japonizmo įtaka Čiurlionio tapybai, ypač sąryšiai su Hiroshige ir Hokusai *ukiyo-e* (medžio raižiniai) stiliaus darbais. Garsusis Hokusai *ukiyo-e* darbas „Didžioji Kanagava banga“ paveikė daugelį Europos ir Rusijos menininkų. Kaip jie ir Čiurlionis absorbavo *ukiyo-e* estetiką savo darbuose ir bus stengiamasi atskleisti šiame straipsnyje.

Esminiai žodžiai: japonizmas, japoniškumas, Čiurlionis, *Jaunoji Lenkija*, *Meno pasaulis*, Hiroshige, Hokusai

Gauta 2014.4.2